

Mateřská škola a Základní škola Ostopovice, okres Brno-venkov, příspěvková organizace
Školní 18, 664 49 Ostopovice

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

pro školní rok 2019 – 2020, dle příloh i pro další roky

Cíl: prevence rizikového chování na ZŠ v Ostopovicích

Vypracovala: Mgr. Gabriela Waldhansová, školní metodik prevence
Schválil: Mgr. Petr Juráček, ředitel školy

OBSAH

1. Základní údaje o škole
2. Poradenské služby v oblasti prevence ve škole
3. Hlavní typy rizikového chování ve školní praxi
4. Cíle MPP pro šk. rok 2019/2020
5. Metody realizace MPP
6. Úkoly a aktivity pro učitele
7. Aktivity pro rodiče
8. Systém specifické primární prevence v jednotlivých ročnících
9. Závěr

PŘÍLOHY:

1. Témata primární prevence v ŠVP ZŠ Ostopovice
2. Krizový plán
3. Přehled kontaktů na organizace, které pracují v oblasti primární prevence
4. Zdroje MPP (platná legislativa)
5. Strategie předcházení školní neúspěšnosti
6. Školní program proti šikanování

1. Základní údaje o škole

Mateřská a Základní škola Ostopovice je škola s právní subjektivitou. Škola pracuje podle ŠVP pro základní vzdělávání Škola pro život – tvořivá škola pro radost.

Naši základní školu navštěvuje 100 žáků. V naší základní škole působí 11 pedagogů. Ve škole pracují tři vychovatelky školní družiny. Na škole působí dvě asistentky pedagoga. Se školou spolupracuje externí školní psycholog.

Základní škola Ostopovice je základní školou s I. stupněm, nejedná se o spádovou školu.

Naše škola má kapacitu 100 žáků. Součástí školy je mateřská škola s kapacitou 73 dětí. Ke škole náleží školní jídelna, stará školní budova a školní dvůr a zahrada. Vedle vlastní výuky ve škole probíhá řada kroužků: Přírodovědně - badatelský, Anglický jazyk – extra, Německý jazyk, Náboženství, OKD (divadelní), Kreativní tvoření, Keramický kroužek, Sportovní kroužek, Atletická příprava, Florbal, Počítačový kroužek, Háječek, Deskové hry, Školohraní)

Škola pořádá mimoškolní aktivity nejen pro žáky ZŠ, ale i pro veřejnost (např. 72 hodin, Den Země, Adventní jarmark, Akademie – Zahradní ....?).

V době vyučování je zajištěn o přestávkách i ve školní jídelně pedagogický dohled, ranní příchod žáků do školy je monitorován také dohledem v šatnách.

V době pohybové přestávky mohou žáci trávit čas venku na školním dvoře, v případě nepříznivého počasí se pohybují ve vyhrazené části budovy či na chodbách se zajištěným pedagogickým dohledem.

2. Poradenské služby v oblasti prevence v ZŠ Ostopovice

Prevenici na škole zajišťují:

Školní metodik prevence /dále ŠMP/: Mgr. Gabriela Waldhansová

Telefon: 773 938 064

Konzultační hodiny: středa 13.15 – 14.00

Výchovný poradce /dále VP/: Mgr. Gabriela Waldhansová

Telefon: 773 938 064

Konzultační hodiny: středa 13.15 – 14.00

Školní psycholog: Mgr. David Vaněk (externí)

email: davanek@centrum.cz

3. Hlavní typy rizikového chování žáků ve školní praxi

- záškoláctví a neplnění školních povinností
- šikana a extrémní projevy agrese, kyberšikana
- rizikové sporty a rizikové chování v dopravě
- rasismus a xenofobie
- závislostní chování (závislost na všech návykových látkách, netolismus, gambling, hazardní hraní)
- poruchy příjmu potravy
- sebepoškozování
- negativní působení sekt
- problémy a poruchy spojené se syndromem týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte, domácí násilí
- delikventní chování ve vztahu k materiálním hodnotám (vandalismus, krádeže, sprejerství...)
- krizové situace týkající se žáků s PAS (poruchami autistického spektra)

4. Cíle MPP pro školní rok 2019/2020

Cílem primární prevence je zvýšení odolnosti dětí a mládeže vůči sociálně – patologickým jevům a posilování jejich sebedůvěry a sebeúcty v procesu aktivního odmítání všech forem agresivního chování, užívání návykových látek. Základním principem je osvojování kompetencí v oblasti zdravého životního stylu.

Dlouhodobé cíle:

Jsou v souladu se Školní preventivní strategií a ŠVP školy:

- zdravý vývoj osobnosti dítěte a vytvoření pozitivní atmosféry ve škole
- výchova ke zdravému životnímu stylu
- spolupráce se školním psychologem
- spolupráce s PČR, s hasiči
- spolupráce s odborníky na prevenci šikany a kyberšikany
- zabezpečení co nejneplynulejšího přestupu žáků na druhý stupeň

Cíle pro školní rok 2019 /2020

Vyplývají ze zhodnocení loňského školního roku a ze zhodnocení MPP pro rok 2018/2019. ŠPP bylo řešeno deset případů týkajících se jednorázových vztahových problémů. Je vhodné zaměřit se na práci se třídami a ve vyšších ročnících na nadměrné užívání internetu (více jak 3 hodiny denně) u vytipovaných žáků, situaci bezodkladně projednat s rodiči.

Vzhledem k tomu, že ve škole přibývá dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, je třeba podpořit toleranci a vzájemnou solidaritu mezi žáky.

Cíle:

- sledovat klima ve třídách
- vytipovávat rizikové jedince v kolektivech
- včas diagnostikovat rizikové chování
- minimalizovat případy závislostí, záškoláctví, šikany a jiných forem rizikového chování
- zapojit do systému celý pedagogický sbor
- pravidelně podávat aktuální informace o situaci ve škole pedagogickému sboru

- sledovat nová legislativní opatření a seznamovat s nimi členy pedagogického sboru a rodiče
- informovat o preventivních aktivitách

5. Metody realizace MPP na ZŠ

1. Témata prevence ve výuce dle ŠVP – předměty prvouka, ČAS (viz Příloha 1)
2. Besedy a interaktivní programy zajištěné externími organizacemi
  - a) Nabídka preventivních aktivit OSPOD, PPP, Podané ruce, SVČ Labyrint a dalších institucí vyučujícím
  - b) Zajištění každoročně se opakujících osvědčených aktivit (OSPOD: Kyberšikana, Podané ruce: Netolismus, Sociální sítě a hry na internetu apod.)
3. Zajištění pracovních listů k prevenci rizikového chování pro vybraný ročník (Dopravní výchova)
4. Spolupráce se školním psychologem a třídními učiteli při budování příznivého klimatu ve třídách a řešení problémů
5. Nabídka informací na nástěnce (2. podlaží), prostřednictvím letáku pro rodiče a na internetových stránkách školy
6. Schránka důvěry ve 2. podlaží
7. Nabídka volnočasových aktivit ve škole (rodiče jsou informováni mailem a na internetových stránkách školy na začátku školního roku)

6. Úkoly a aktivity pro učitele

- průběžně sledovat situaci ve třídách a samostatně řešit méně závažné případy rizikového chování, **informovat ŠMP**, spolupracovat při řešení závažnějších případů rizikového chování
- seznámit se s MPP, s Krizovým plánem školy a Programem proti šikanování
- zúčastnit se s žáky objednaných preventivních programů

7. Aktivity pro rodiče

- informační letáky pro rodiče žáků, leták o kyberšikaně (5. třídy)
- nabídka konzultačních hodin, informace na webu školy a v KHS
- školní akce otevřené rodičům (72 hodin, Den otevřených dveří, Den Země, besedy pro rodiče apod.)

8. Systém specifické primární prevence v jednotlivých ročnících

ročník	období	aktivita	zajišťuje
1.	září - červen	Seznámení s prostory školy a pravidly 72 hodin – výsadba stromů, úklid obce Práce školního psychologa se třídou	Třídní učitel ZŠ šk.psycholog
2.	září - červen	Třídní pravidla Pravidla vhodného chování mezi žáky 72 hodin – výsadba stromů, úklid obce Práce školního psychologa se třídou Hasík – prevence v oblasti pož.ochr.	Třídní učitel Podané ruce ZŠ šk.psycholog Hasiči
3.	září - červen	Třídní pravidla Základy bezpečí na internetu 72 hodin – výsadba stromů, úklid obce Práce školního psychologa se třídou	Třídní učitel Podané ruce ZŠ šk.psycholog
4.	září - červen	Třídní pravidla Sociální síť a hry na internetu 72 hodin – výsadba stromů, úklid obce Práce školního psychologa se třídou	Třídní učitel Podané ruce ZŠ šk.psycholog
5.	září - červen	Třídní pravidla Kyberšikana Kdo je kluk a kdo je holka 72 hodin – výsadba stromů, úklid obce Práce školního psychologa se třídou	Třídní učitel OSPOD Podané ruce ZŠ šk.psycholog

Časový plán je flexibilní vzhledem k možnosti např. změny termínu, nemoci, nabídky vhodnějšího programu v průběhu roku atd. Všechny programy jsou vybírány s ohledem na akreditaci MŠMT.

9. Závěr

Minimální preventivní program bude během celého roku průběžně vyhodnocován. Především se hodnotí:

- výběr termínu jednotlivých akcí
- dostupnost objednávaných akcí
- kvalita a kvantita akcí
- kvantita a oblast řešených rizikových projevů chování.

Vyhodnocování provádí školní metodik prevence, třídní učitelé, pedagogové, kteří se zúčastňují akcí, a žáci, kterým jsou akce určeny.

V průběhu školního roku vyplňuje ŠMP přehled o primární specifické i nespecifické prevence a o počtu a charakteru šetřených případů na www.preventivni-aktivity.cz.

Zápisy o í a jednání s rodiči jsou ukládány u výchovného poradce a je s nimi nakládáno jako s důvěrnými materiály dle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a s obecným nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 o ochraně osobních údajů (GDPR).

Vypracovala: Mgr. Gabriela Waldhansová

Schválil: Mgr. Petr Juráček

Pedagogický sbor byl s MPP pro školní rok 2019/2020 seznámen dne: 26. 8. 2019

Příloha 1: Témata primární prevence v ŠVP

S jednotlivými tématy se děti setkávají především v českém jazyce, prvouce a v předmětu člověk a jeho svět. Při výuce lze využít různých metod, samostatnou práci, skupinovou práci, projektové vyučování či dramatickou výchovu. Jednotlivá témata vyučující s žáky plní v průběhu školního roku.

Měsíce	Ročník	Předmět - téma	Předmět - téma	Předmět - téma	Předmět - téma
září - červen	1.- 3.	PRV, ČJ	PRV, ČJ	PRV, ČJ	PRV, ČJ
		Lidé kolem nás	Člověk a jeho zdraví	Dopravní výchova	Bezpečí, IZS
(průběžně)		<i>oslovuje ostatní spolužáky křestními jmény</i>	<i>popíše vnější stavbu lidského těla na sobě i spolužákovi</i>	<i>uvede příklady dopravních prostředků</i>	<i>vysvětlí, jak se zachovat, když ho bude někdo obtěžovat, něco nabízet či někam lákat</i>
		<i>používá prvky verbální komunikace (pozdrav, otázka, prosba, poděkování, omluva) a neverbální komunikace (úsměv, mimika, podání ruky, zrakový kontakt)</i>	<i>uplatňuje základní hygienické, režimové a jiné zdravotně preventivní návyky</i>	<i>rozliší bezpečné a nebezpečné chování v silničním provozu</i>	<i>odmítne komunikaci, která je mu nepříjemná</i>
		<i>dodržuje jednoduchá komunikační pravidla ve třídě (mluví pouze jeden, naslouchání, jasné, hlasité vyjádření)</i>	<i>svoji svačinu zaznačí do pyramidy výživy pro děti a posoudí, zda je dostatečně vyvážená</i>	<i>správně vybarví semafor pro chodce i řidiče</i>	<i>v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro druhé</i>
		<i>projevuje základní úctu k životu, k člověku, je zdvořilý umí poblahopřát k narozeninám a jiným příležitostem</i>	<i>zaznamená množství tekutin vypitých za jeden den</i>	<i>řídí se pokyny semaforu pro chodce – Stůj!, Volno!</i>	<i>pamatuje si důležitá telefonní čísla IZS</i>

		<i>vyjadřuje uznání a pochvalu, projevuje pozornost</i>	<i>objasní pojem zákeřná kostka a ví, že více než jedna za den škodí</i>	<i>identifikuje dopravní značky, vysvětlí, co znamenají</i>	
		<i>je schopen představit sebe, svoji rodinu</i>	<i>své pohybové aktivity přiřadí k úrovním pohybové pyramidy pro děti</i>	<i>jako účastník silničního provozu se jimi řídí</i>	
				<i>volí pro hru a trávení volného času bezpečná místa</i>	
				<i>rozliší bezpečné chování pro prevenci úrazů</i>	
září - červen	4. - 5. ročník	Český jazyk a čtení	Český jazyk a čtení	Český jazyk a čtení	
		ČAS	ČAS	ČAS	
		Soužití lidí národnosti odlišnosti mezi lidmi	Partnerství, rodičovství, základy sexuální výchovy	Člověk a jeho zdraví	Bezpečí
		<i>zajímá se o místa, která navštěvuje ve volném čase, přiváží z cest zážitky, fotografie, obrázky, popř. malé vzorky přírodnin</i>	<i>děvčata a chlapci se k sobě chovají ohleduplně, jsou tolerantní k odlišnostem a vzájemně se chápou, podporují a spolupracují</i>	<i>sestavuje pyramidy výživy a pohybu, zdůvodní jejich význam a navrhne týdenní program podporující zdraví</i>	<i>vysvětlí, jak se zachovat, když ho bude někdo obtěžovat, něco nabízet či někam lákat</i>
		<i>zprostředkovává zážitky spolužákům a učiteli</i>	<i>modelové situace uplatňují v životě</i>	<i>chová se tak, aby neohrozil zdraví svoje i ostatních, neriskuje a nepřeceňuje svoje síly</i>	<i>odmítne komunikaci, která je mu nepřijemná</i>
		<i>poznává druhé</i>	<i>seřadí obrázky vývoje člověka od početí až po konečnou fázi života a jednotlivé fáze pojmenuje</i>	<i>dodržuje základní hygienické návyky</i>	
		<i>popíše význam kamarádství (důležitost kamarádů, jak kamarádství vzniká, jak si kamarády získat a udržet)</i>		<i>modeluje situace ohrožující zdraví, nacvičuje a zdůvodňuje správné chování v těchto situacích</i>	

		<i>je tolerantní, akceptuje druhého v jeho jinakosti</i>		<i>přivolá pomoc</i>	
		<i>umí odpouštět</i>		<i>ošetřuje drobná poranění</i>	
		<i>popíše rozdíly mezi chlapci a děvčaty</i>		<i>dokáže vytočit čísla IZS a oznámit důležité informace pro přivolání pomoci</i>	
		<i>dokáže projevít lásku a náklonnost</i>		<i>pohybuje se bezpečně a dle pravidel jako chodec i cyklista při cestě ze školy a do školy</i>	
		<i>nebojí se oznámit, že jemu nebo kamarádům někdo ubližuje</i>			
		<i>zastane se po právu</i>			
		<i>buduje přátelství ve svém kolektivu</i>			

Příloha 2: Krizový plán

Postup v krizových situacích

Šikana

1. **Konfrontovat svá pozorování** (přímé a nepřímé příznaky šikany) s dalšími kolegy.
2. Třídní učitel **oznámí své podezření ostatním pedagogům** na pravidelné pracovní poradě. Vychovatelka v družině oznámí své podezření příslušnému třídnímu učiteli a řediteli školy.
3. Mezi čtyřma očima a bez zbytečného humbuku **vyslechnout informátory a svědky** – nalezení vhodných svědků (sympatizují s obětí, nejsou závislí na agresorech, nepřijímají normy šikanování).
4. Až teď **vyslechnout oběť** – citlivě, zcela diskrétně, zaručit bezpečí a důvěrnost informací.
5. **Informovat rodiče oběti** – konzultovat výskyt nepřímých znaků šikany. Navázat spolupráci.
6. **Vyslechnout agresory** – mezi čtyřma očima, znemožnit domluvu výpovědi (soustředit se na rozpory ve výpovědích, dovést k přiznání, případně empatii s obětí a lítosti).

7. **Individuálně pozvat k jednání rodiče agresorů** – svolat výchovnou komisi a potrestání agresorů. Rodiče pozvat mailovou nebo telefonickou formou. Pozvání provést pouze obecně a nejmenovat v žádném případě oběť ani případně další agresory (např.: Dostavte se prosím do školy z důvodů výskytu konfliktních situace mezi žáky ve třídě, do které je zapojen Váš syn/dcera.). Trvat na tom, že podrobné informace budou rodiči podány při osobní schůzce. Pokud rodiče odmítají spolupracovat, zvážit oznámení na OSPOD a Policii ČR.
8. **Pozvat rodiče oběti** – rozebrat situaci, domluvit se na opatřeních. Rodiče pozvat mailovou nebo telefonickou formou.
9. **Rozeslat informační mail všem rodičům dané třídy.** V mailu neuvádět jména obětí ani agresorů. Popsat k čemu došlo, jak se situace řešila, jaká byla zvolena opatření k zabránění pokračování nevhodného chování a jaká bude následná práce se žáky ve třídě. Znění mailu konzultovat s ředitelem školy.
10. **Individuální práce s obětí.**
11. Teprve nyní **rozebere třídní učitel situaci se třídou.** Vysvětlí nebezpečnost a důsledky šikany, oznámí potrestání viníků. Třídní učitel a případně psycholog či metodik prevence nadále třídu pozorně sledují a pracují s ní.
12. **Individuální práce s agresory.**
13. **Předat informace** o řešení situace svým kolegům a řediteli školy.

DŮLEŽITÉ:

Všechny výpovědi (svědků, oběti, agresorů, rodičů oběti, rodičů agresora) **pečlivě zapisovat!**

Zásadně **šikanu neřešit s celou třídou!** – s třídou pracovat až nakonec.

Zásadně **odmítat konfrontaci obětí a agresorů! Odmítat i konfrontaci rodičů** oběti a rodičů agresorů. Je-li agresorů více, zvat si je na výchovnou komisi jednotlivě.

Brát v úvahu, že agresoři zdůvodňují své chování přijatelnými, nebo dokonce ušlechtilými cíli.

Řešení emočně vypjaté situace se žáky či mezi žáky

Jedná se o situaci, která vybočuje od běžného dětského zlobení a ve které dochází k výraznému porušení školního řádu nebo excesu proti běžnému mezilidskému fungování.

1. Pedagog provede zápis do deníčku žáka, ve kterém informuje rodiče žáka o proběhlé situaci.
2. Provést zápis o proběhlé situaci.
3. Vzájemná konzultace situací mezi třídním učitelem a vychovatelem, případně ředitelem školy. Zvážení výchovného opatření.
4. Individuálně pozvat k jednání rodiče žáka a oznámit jim případné výchovné opatření. Rodiče pozvat mailovou nebo telefonickou formou. Pozvání provést pouze obecně (např.: Dostavte se prosím do školy z důvodů nevhodného chování Vašeho syna/dcery o kterém jsme Vás písemně informovali v deníčku žáka dne...). Trvat na tom, že podrobné informace budou rodiči podány při osobní schůzce.

Individuální jednání s rodiči žáka

1. Rodiče k jednání pozvat mailovou či telefonickou formou na vybraný termín. Nabídnout možnost nalezení oboustranně vhodného termínu.
2. Na rozhovor se dobře připravit – doporučujeme písemně, v bodech. Jasně si formulovat hlavní cíl a poselství, které chci rodiči sdělit. Učitel je ten, který schůzku připravuje a řídí
3. **Dávejme najevo respekt a pozitivní ladění vůči rodiči od prvních chvil setkání. Soustředme se na první minuty setkání, kdy se vytváří první dojem a snažme se rodiče za něco pochválit (např.: jsem rád, že přicházíte).**
4. **Sdělte věcné jádro rozhovoru. Popište nevhodné chování dítěte, vyvarujte se hodnocení dítěte. Dejte najevo, že Vám záleží na dítěti a cílem je navázat spolupráci s rodičem a pomoci dítěti.**
5. **Domluva na konkrétních řešeních. Vhodné je stanovit první dva kroky na cestě k dohodnutému cíli.**
6. **Proveďte zápis z jednání, dejte ho přečíst rodiči a požádejte ho o doplnění a podpis.**
7. **Závěr setkání – stručné shrnutí průběhu jednání a toho na čem jsme se domluvili. Znovu ocenění přínosu druhé strany a podle situace domluva na příští setkání.**

Pedagog svědkem nevhodného nebo rizikového chování žáků mimo budovu školy

Je-li učitel svědkem nevhodného nebo rizikového chování žáků naší školy mimo budovu školy jedná na základě své vlastní odpovědnosti a občanské povinnosti. Není však možno kázeňsky trestat nevhodné chování žáků, které se vyskytlo mimo budovu školy (pokud se nejedná o školní akci).

Konzumace, držení, distribuce zakázané látky (cigarety, alkohol, drogy)

1. zabránit v konzumaci
2. odebrat a uložit zakázanou látku, předat řediteli školy
3. v případě vážné intoxikace přivolat záchranku
4. sepsat záznam s vyjádřením žáka (odkud vzal zakázanou látku). Žák záznam podepíše. Odmítne-li, uvést to do záznamu.
5. odmítá-li žák se přiznat, pak se po konzultaci s ředitelem školy přistupuje k testování na přítomnost alkoholu (případně marihuany) v těle.
6. informovat zákonné zástupce, aby si žáka vyzvedli. Nejsou-li rodiče dostupní, vyzvednout OSPOD a vyčkat jeho pokynů.
7. Předat informace svým kolegům a řediteli školy.
8. při opakované konzumaci informovat OSPOD (dle místa bydliště dítěte)
9. informovat Policii ČR, pokud zjistíme, kde žák zakázanou látku koupil nebo získal

POZOR: výroba, držení (většího množství, než je malé – a to nikdo z nás neodhadne) a distribuce omamných látek je trestný čin. Na tuto činnost se vztahuje oznamovací

povinnost. Kdo takovýto trestný čin nepřekazí (tzn. nenahlásí Policii ČR), vystavuje se trestnímu stíhání.

Z toho plyne, že **při zjištění držení a distribuce omamných látek žákem se kromě výše zmíněného postupu:**

- 1. vždy ohlásí případ OSPODu**
- 2. vždy ohlásí Policii ČR**
- 3. řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR, proto žáka izolujeme od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádět osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.**

Krádež

1. Pořídít záznam s výpovědí postiženého.
2. Věc předat obvodnímu oddělení Policie ČR nebo informovat rodiče, že mají tuto možnost.
3. Je-li znám viník, informovat OSPOD a současně věc předat Policii.
4. Předat informace svým kolegům a řediteli školy

Vandalismus

1. Sepsat záznam s viníkem.
2. Vymáhat náhradu škody na jeho zákonném zástupci.
3. Nedojde-li k dohodě o náhradě škody, vymáhat náhradu soudní cestou.
4. Předat informace svým kolegům a řediteli školy

Záškoláctví

1. Zákonný zástupce má povinnost omluvit do 3 pracovních dnů absenci svého dítěte třídnímu učitel (telefonicky nebo písemně). Po návratu dítěte do školy má zákonný zástupce povinnost do týdne toto potvrdit písemně do žákovské knížky.
2. V případě časté nepřítomnosti žáka nasvědčující zanedbávání školní docházky, bude třídní učitel po konzultaci s ředitelem školy požadovat jako součást omluvenky potvrzení ošetřujícího lékaře.
Další body jsou ukázkou možnosti dalšího řešení. Vždy budou nejprve konzultovány s ředitelem školy a pedagogickou radou.
3. Neomluvenou nepřítomnost do součtu 10 vyučovacích hodin řeší se zákonným zástupcem žáka třídní učitel formou pohovoru se zákonným zástupcem (pozvánka doporučeným dopisem, zápis z pohovoru)
4. Při počtu neomluvených hodin nad 10 hodin zajistí třídní učitel, aby jménem ředitele školy byla svolána školní výchovná komise, které se dle závažnosti a charakteru nepřítomnosti žáka účastní: ředitel nebo zástupce ředitele školy, zákonný zástupce, třídní učitel, zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí (pozvánka doporučeným dopisem, zápis z pohovoru)
5. V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne 25 hodin, zajistí třídní učitel, aby bylo jménem ředitele školy bezodkladně zasláno oznámení o pokračujícím záškoláctví OSPODu.

6. V případě opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku, zajistí třídní učitel, aby bylo jménem ředitele školy v pořadí již druhé hlášení o zanedbání školní docházky podstoupeno Policii ČR, kde bude případ řešen jako trestní oznámení pro podezření spáchání trestného činu ohrožování výchovy mládeže. Kopie hlášení o zanedbání školní docházky bude zaslána příslušnému okresnímu úřadu nebo pověřenému obecnímu úřadu.
7. Průběžně předávat informace svým kolegům a řediteli školy

Sexuální zneužívání a týrání

1. Jde o velmi citlivou záležitost – při podezření učitel seznámí s tím jen naprosto nezbytné osoby – tzn. ředitele školy, případně nejbližší kolegy.
2. Citlivě komunikovat s dítětem – naslouchat, ujistit dítě o jeho nevině, neklást návodné otázky.
3. Vysvětlit dítěti další postup – sdělit dítěti, že skutečnost musíte ohlásit.
4. Nechce-li dítě, aby byli rodiče informováni (pachatel může být člen rodiny), rodiče neinformujeme.
5. Ohlásit záležitost na Policii a OSPOD.
6. Zůstat s dítětem nadále v kontaktu – mnohdy jsme ta nevhodnější osoba, které dítě důvěřuje a může dítě podporovat během vyšetřování (doprovod k lékaři, k sociálnímu pracovníkovi, ...).
7. Předat informace svým kolegům a řediteli školy.

Policie ve škole

- Policista může bez ohlášení vstoupit do všech veřejných prostor. Každý občan je povinen policii pomáhat.
- Přítomnost Policie ČR na půdě školy nahlásí řediteli školy buď samotný policista nebo ten, za kým policista do školy jde.
- U žáků mladších 15 let musí být u rozhovoru s policií vždy třetí osoba (povinnost zajistit přítomnost třetí osoby vyplývá policii ne škole). Učitel se má povinnost informovat, jestli policie tuto třetí osobu zajistí.
- Škola je povinna zajistit po celou dobu přítomnosti žáka ve škole dohled.
- Povinnost vyznat rodiče, ještě než se začne něco dít má policie. Škola se musí zeptat policie, jestli má ona informovat rodiče a co jim má případně sdělit.
- Škola nemá pravomoc zdržet celou akci do té doby, než přijdou rodiče.
- Pokud si policie odváží dítě ze školy, tak škola musí vědět, kam dítě policie veze a kam dítě vrátí (jestli zpátky do školy nebo přímo domů).

Ohlašovací povinnost vyplývající ze zákonů ČR

Policii – nutno nahlásit trestné činy:

loupeže, krádeže

pohlavního zneužívání a týrání (i psychické)

drogové trestné činy

v krajním případě i záškoláctví (trestný čin Ohrožování výchovy mládeže)

OSPOD Orgán sociálně právní ochrany – nutno nahlásit pokud se děti dopouštějí nemravného a zahálčivého způsobu života nebo pokud rodiče ohrožují výchovu mládeže:

záškoláctví
uživatelé návykových látek
krádež
šikana, násilí na škole
zanedbávání dítěte a týrání (i psychické)

Příloha 3: Přehled kontaktů

Středisko výchovné péče

Středisko výchovné péče (SVP) Brno, Veslařská 252 www.svpbrno.cz

Středisko výchovné péče (SVP) Brno, Kamenomlýnská 2 (DDÚ Hlinky 140) www.svp-ddu-brno.cz

Středisko výchovné péče pro děti a mládež HELP ME Brno, Bořetická 2
<https://www.svphelpme.cz>

Pedagogicko-psychologická poradna

Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti, Brno, Sládkova 45, www.pppbrno.cz

Pedagogicko-psychologická poradna Brno

Hybešova 15, PhDr. Vondráková zdenka.vondrakova@pppbrno.cz

SPONDEA při ČČK Brno, o.p.s. Krizové centrum pro děti a mládež Intervenční centrum pro osoby ohrožené násilím <http://www.spondea.cz>

Linka bezpečí **116 111** zdarma pro děti, mládež a studující do 26 let

Psycholog Mgr. David Vaněk (externí školní psycholog) davanek@centrum.cz

OSPOD Šlapanice, Brno, Opuštěná 9/2, Sociální odbor

Markéta Mrňová mrnova@slapanice.cz

Podané ruce, o.p.s., Brno, Hilleho 1842/5 prevence závislostí, preventivní programy pro děti a mládež www.podaneruce.cz

Příloha 4: Platná legislativa

Přehled základní legislativy:

Úmluva o právech dítěte vyhlášeno ve Sbírce zákonů č. 104/1991

Postavení Úmluvy o právech dítěte v právním řádu ČR je dáno článkem **10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb. Ústavy ČR**

Mezinárodní smlouvy o lidských právech a svobodách ČR ratifikované a vyhlášené na našem území, obecně závazné mají přednost před zákonem

Postavení a ochrana dítěte upravuje i ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práva a svobod, která je součástí ústavního pořádku ČR

Z čeho vycházíme? – platné znění legislativy

ze **Školského zákona 561/2004** novela školského zákona a některých dalších zákonů vyhlášené pod č. 82/2015 Sb.

Vyhláška 256/2012 Sb., kterou se mění vyhláška č. 48/2005 Sb. – o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky ve znění vyhlášky č. 454/2006 Sb.

Novelizace navazujících právních předpisů (Vyhláška č. 72/2005 Sb.) o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních – Vyhláška 197/2016 Sb., s účinností od 1. 9. 2016

vyhláška č. 27/2016 Sb. – o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných – s účinností od 1. 9. 2016 - cílem je vytváření rovných podmínek a příležitostí ve vzdělávání - nahrazuje Vyhlášku č. 73/2005 Sb.,-

Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.

Vyhláška č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče.

Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních

Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce

Zákon 317/2005 Sb. O Dalším vzdělávání pedagogických pracovníků (...)

§ 9 Studium k výkonu specializovaných činností

Novela zákona 359/1999 Sb.,v o sociální právní ochraně dětí, provedená zákonem č. 401/2012 Sb.- o provedení některých ustanovení zákona o sociálně – právní ochraně dětí

Zákon 89/2012/ Sb. Občanský zákoník – „zákon o rodině“

Novela zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, z roku 2012 (č.333/2012) Sb.

Zákon č. 106/2011, kterým se mění zákon č.167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, v platném znění

Zákon č. 65/2017 Sb. Zákon o ochraně zdraví při změně před škodlivými účinky návykových látek (31. 7. 2017) plně nahrazuje zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů

Zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím (účinnost od 1. ledna 2007)

Zákon č. 218/2003 Sb., O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

STRATEGIE

Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027

Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 až 2018

Strategie prevence kriminality na léta 2016 – 2020

Krajská strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018

METODICKÉ POKYNY:

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve škole a školských zařízeních MŠMT ČR č.j.: 21 291/2010-28 od. 1.11.2010 (přílohy upravované revidované)

2015 – doplněné o další rizikové chování – 7 příloh

- 1) Návykové látky – drogy (revize 2018)
- 2) Rizikové chování v dopravě
- 3) Poruchy příjmu potravy
- 4) Alkohol a děti školního věku (revize 2018)
- 5) Syndrom týraného dítěte – CAN
- 6) Školní šikanování
- 7) Kyberšikana (revize 2018)
- 8) Homofobie
- 9) Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus
- 10) Vandalismus (revize 2018)
- 11) Záškoláctví (revize 2018)
- 12) Krádeže
- 13) Tabák (revize 2018)
- 14) Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí
- 15) Netolismus
- 16) Sebepoškozování
- 17) Nová náboženská hnutí
- 18) Rizikové sexuální chování
- 19) Příslušnost k subkulturám
- 20) Domácí násilí

21) Hazardní hraní

22) Pravidla prevence vzniku problémových žáků u dětí s PAS

Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení (Čj.: 21149/2016.)

Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané (Čj.: 25 884/2003-24)

Metodický pokyn MŠMT ČR k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance (Čj.: 14 423/99-22)

Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví (Čj.: 10 194/2002-14)

Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT(Čj.: 37 014/2005-25)

Metodické doporučení pro práci s Individuálním výchovným programem (IVýP) v rámci řešení rizikového chování žáků čj. MSMT – 43301/2013 platnost/12/2013/

Příloha 5: Strategie předcházení školní neúspěšnosti

System práce se žáky, kteří jsou ohroženi školním neúspěchem, zahrnuje následující souhrn opatření:

- spec. ped. diagnostika, její vyhodnocení, nastavení PLPP (případné odeslání do PPP)
- individuální práce v hodině (zohlednění možností žáka), využití názorných a podpurných pomůcek
- doučování (příp. individuální doučování dle aktuální potřeby žáka)
- častá a pravidelná spolupráce s rodiči, domluvený systém domácí přípravy, případně zkrácené domácí úkoly
- spolupráce se školním poradenským pracovištěm

Příloha 6: Školní program proti šikanování pro ZŠ Ostopovice

Školního program proti šikanování je zaměřený na prevenci a řešení šikany v naší škole. Vychází z metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (s účinností k 1. 9. 2017).

V případě že k šikaně na škole dojde, jasně stanovuje postupy, kterými se škola bude řídit.

Za realizaci programu zodpovídá metodik prevence a ředitel ZŠ Ostopovice. Aby však škola žáky účinně chránila před šikanováním, zapojuje všechny pracovníky Školního poradenského pracoviště, ostatní pedagogické pracovníky, dle potřeby i nepedagogické pracovníky školy.

Na prevenci i řešení šikany a kyberšikany spolupracuje škola s dalšími odborníky.

Na realizaci programu se podílejí i žáci školy a jejich rodiče.

Obsah

Přímé varovné signály šikanování	21
Nepřímé varovné signály šikanování	21
Postupy pro vyšetření a řešení počáteční šikany	22
Nevhodné postupy	23
Nápravná opatření.....	24
Podpůrná opatření pro práci s třídními kolektivy 1.-3. stupně	25
Odpovědnost rodičů a komunikace školy s rodiči	28
Právní odpovědnost školy	30
Spolupráce s odborníky	32

Přímé varovné signály šikanování

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet; účet např. z důvodu etnicity, sexuální orientace, náboženského vyznání apod.;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejm. pronášené nepřátelským, nenávisťným, pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmlouvání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;

- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- poranění, která nedovede uspokojivě vysvětlit.

Postupy pro vyšetření a řešení počáteční šikany

Při vyšetřování a řešení **pokročilé šikany** se škola obrátí na externí odborníky na šikanu.

1. odhad závažnosti a formy šikany;
2. rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s oběťmi;
3. nalezení vhodných svědků;
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory);
5. ochrana oběti;
6. předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru:
  - a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření);
  - b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku);
7. realizace vhodné metody:
  - a) metoda usmíření;
  - b) metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči);
8. třídní hodina:
  - a) efekt metody usmíření;
  - b) oznámení potrestání agresorů;
9. rozhovor s rodiči oběti;
10. třídní schůzka;
11. práce s celou třídou.

- Při řešení by měl být kladen akcent na to, že žák, který je obětí šikany, není jejím viníkem a neměl by tedy být důsledky řešení znevýhodněn. Je důležité se samotným žákem probrat, co škola může udělat pro to, aby se zase cítil bezpečně.

- Po celou dobu řešení škola zajišťuje ochranu informací a informátorů, jasně vyjadřuje negativní postoj k násilí a ukazuje, že je toto téma považováno za vážné.

- Součástí řešení pak musí být vždy nastavení ozdravných mechanismů pro všechny, kteří se šikany účastnili, a dále pro celou skupinu (třídu). Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina).

- Doporučuje se dále pracovat s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany.

- V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči dítěte v PPP, středisku výchovné péče nebo jiných odborníků.

Nevhodné postupy

- přehlížení, bagatelizací agresivního nebo násilného chování
- odkazování na to, aby si oběť svoji situaci řešila sama, „postavila se jí“
- nucení žáků, aby veřejně řekli, co viděli nebo se veřejně ihned na místě omlouvali
- vedení rozhovoru s žákem o situaci před ostatními žáky, vedení rozhovorů žáků zapojených do šikany společně
- nedostatečného vyhodnocení závažnosti problému a z toho plynoucí volby neadekvátních postupů nebo nepřiměřeného trestu
- emotivního řešení problému (k řešení problému je třeba přistupovat věcně)
- agresivního řešení problému (např. násilím)
- příliš autoritativního řešení (např. zastrašováním nebo vyhrožováním), což může vést spíše ke zhoršení situace, případně ke skrytějším formám šikany, nebo i k jinému rizikovému jednání
- předjímání recidivy útočníka
- řešení i méně závažného rizikového chování v součinnosti s policií (zbytečná kriminalizace útočníka)
- automatického obviňování oběti (sekundární viktimizace)
- vyhýbání se problematickým aktivitám jako zdrojům budoucí šikany

Nápravná opatření

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů nápravná opatření, z nichž některá přicházejí při šikanování v úvahu:

- výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; podmíněné vyloučení a vyloučení ze školy - nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku);
- realizace individuálního výchovného plánu agresora;
- snížení známky z chování;
- doporučení rodičům, aby dobrovolně umístili žáka do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučení realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu;
- podání návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Podpůrná opatření pro práci s třídními kolektivy 1.-3. stupně

Podpůrná opatření 1. stupně

a) práce se třídou (pro TU):

- monitorování situace ve třídě – cílené pozorování při běžné práci dětí – skupinové aktivity, spolupráce v rámci skupiny apod.
- zmapování klimatu třídy pomocí dostupných dotazníků – ankety, dotazníky ke klimatu třídy
- nastavení jasných pravidel – postupné zavádění a cílený nácvik pravidel třídy, práce se školním řádem
- individuální přístup k dítěti - udělování individuální zpětné vazby, dosažení náhledu dítěte na své chování
- spolupráce s rodiči „problémového“ dítěte
- pozitivní motivace – cílené všímání si prosociálních vzorců chování a jejich oceňování, oceňování „normálního“ chování
- třídnické hodiny dle aktuální potřeby – řešení aktuálního dění a vzniklých problémů, aktivní naslouchání
- začleňování skupinových aktivit do výuky

b) opatření v rámci systému školy:

- zavedení mentorů pro začínající pedagogy
- navázání spolupráce s ŠPP (VP, ŠMP, ŠP, vedení školy) – předávání informací, případně metodické vedení TU

c) spolupráce s externími organizacemi:

- využití programů všeobecné primární prevence, které nabízí poradenská zařízení využití nabídky volnočasových aktivit různých organizací na podporu koheze kolektivu – např. SVČ, lanové centrum, adaptační programy, ...

Podpůrná opatření 2. stupně

a) práce se třídou (pro TU):

- viz práce se třídou u PO 1. stupně, dále:
- cílené monitorování aktuální situace ve třídě a všímání si negativních vzorců chování, okamžité udělování zpětné vazby dětem o jejich chování
- třídnické hodiny v pravidelných intervalech (event. zavést jako součást rozvrhu) – cílem je řešení aktuálního dění, problémů
- zvýšený zájem o dění ve třídě a děti samotné – trávení více času ve třídě, podpora motivace dětí ke změně
- práce se školním řádem – využití kázeňských opatření nižšího stupně
- spolupráce s rodiči všech žáků třídy – mimořádné třídní schůzky za účasti vedení školy s cílem informovat rodiče o aktuální situaci ve třídě, chystaných opatřeních apod.

b) opatření v rámci systému školy:

- intenzivní spolupráce s ŠPP (ŠMP, spec. pedagogem, školním psychologem) – náslech, depistáž, konzultace, metodické vedení
- jednotný přístup všech pedagogů, kteří do třídy vstupují (za podpory vedení školy) – společně stanovený postup a zachování jednotného přístupu především k problémovému chování
- vstup vedení školy do třídy a zaujetí jasného stanoviska k problémovému chování
- využití alternativních způsobů při řešení konkrétních problematických situací – využití všech dostupných zdrojů včetně nepedagogických pracovníků školy
- zvýšený dohled o přestávkách ve třídě

c) spolupráce s externími organizacemi:

- metodické konzultace v poradenském
- depistáž odborného pracovníka poradenského zařízení ve třídě • spolupráce s poradenským zařízením – využití programu selektivní primární prevence, využití standardizované sociometrie
- využití skupiny pro učitele v Poradenském centru
- spolupráce s PPP v rámci individuální péče o konkrétní dítě
- spolupráce s odborníky z jiných resortů – psychiatrie, sociální práce, zdravotnictví apod.

Podpůrná opatření 3. stupně

a) opatření v rámci třídy:

- vyšetřování situace ve třídě dle stanovených postupů v rámci krizového plánu MPP (vyšetřování šikany, nestandardní projevy chování)
- práce se školním řádem – využití kázeňských opatření vyššího stupně
- věnování maximální pozornosti situaci ve třídě – maximální dohled, zajištění bezpečí • restrukturační třídy – přeřazení žaka(ů), rozpuštění či rozdělení třídy, výměna TU

b) opatření v rámci systému školy:

- cílený monitoring v rámci celé školy – vytvoření systému monitorování nevhodného chování
- zajištění dohledu v rizikových místech školy (zapojení i nepedagogických pracovníků školy)

c) spolupráce s externími organizacemi:

- spolupráce s poradenským zařízením – využití programů indikované primární prevence – zajištění informovaných souhlasů zákonných zástupců, navázání dlouhodobější a časově náročnější spolupráce
- spolupráce s OSPOD, Policií ČR, Městskou policií, SVP, ...

Odpovědnost rodičů a komunikace školy s rodiči

(1) **Rodičovská odpovědnost** zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Rodičovskou odpovědnost týkající se osoby dítěte vykonávají rodiče způsobem a v míře 7 odpovídající stupni vývoje dítěte. Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Dokud se dítě nestane svéprávným, mají rodiče právo usměřovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku. Rodiče pak mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.

(2) Škola by měla hned na začátku školního roku **informovat rodiče** o programu proti šikanování.

(3) Když **rodiče přijdou žádat o pomoc** ohledně šikany svého dítěte – nereaguje pedagog obranně a nedůvěřivě. Nevyjadřuje pochybnosti, nechápe prosbu rodičů jako stížnost. Nezlehčuje situaci tvrzením, že jejich dítě provokovalo, nebo že se jednalo jenom o škádlení atd. Je nutné rodiče v klidu vyslechnout, nechat vymluvit, nepoučovat, aktivně naslouchat. Je potřeba se umět doptat na důležité informace. Podezření nebo tvrzení rodičů, že je jejich dítě šikanováno, se nesmí nikdy podcenit a je potřeba účinně a bezpečně situaci prošetřit.

(4) **Škola nezve rodiče protagonistů šikany do školy, když ještě šikana není vyšetřena.** V praxi se vyskytuje závažná chyba, kdy si ředitelé pozvou najednou rodiče údajných obětí a údajných agresorů, podezřelé žáky, některé pedagogy a vyšetřují situaci se všemi najednou, případně pořizují video nebo audio záznam.

(5) **Rozhovor s rodiči oběti probíhá individuálně.** U počáteční šikany, která se dá vyšetřit během jednoho nebo dvou dnů, obvykle proběhne až po jejím vyšetření. Úkolem je rodiče informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních. Někdy je užitečné připravit rodiče oběti i na třídní schůzku, kde bude podána informace o řešení šikany.

(6) **Vážnou chybou je neinformování rodičů o řešení šikany.** Chybou je taktéž nepřipravená třídní schůzka a opakované řešení šikany s rodiči, což vede k eskalaci destruktivních procesů a negativních emocí.

(7) **Ve všech případech je potřeba informovat rodiče, že ve třídě byla šikana a škola ji řešila.** U počáteční šikany zpravidla stačí podat informaci na pravidelné schůzce, u pokročilé šikany je na místě svolat schůzku mimořádnou. Vždy je důležité, aby byl na schůzce přítomný školou pověřený a vyškolený pedagog pro prevenci a řešení šikany (případně i externí odborník).

(8) Rozhovory s rodiči, rozhovory s protagonisty šikany (oběťmi, svědky, agresory) jsou náročné. **Určený pedagog pro prevenci a řešení šikany musí absolvovat alespoň základní výcvikový kurz** – první pomoc při šikanování.

Zákonní zástupci žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.;
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;
- nechce jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach;
- ztrácí chuť k jídlu;
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o odvoz autem;
- dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu);
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!";
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad;
- zmínky o možné sebevraždě;
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí;
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze;
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, projevuje i zlobu vůči rodičům;
- dítě si stěžuje na neurčitě bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma; své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.);
- dítě se vyhýbá docházce do školy;
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

Právní odpovědnost školy

(1) Škola má odpovědnost za žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu pedagog musí šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

(2) Podle vyhlášky č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, odpovídá i za škodu způsobenou žákům v době vykonávání přechodného dohledu, tj. při vyučování a v přímé souvislosti s ním.

(3) Ředitel školy nese také odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance dle § 101 a § 102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

(4) Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona).
- Škola ohlašuje orgánu sociálně-právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo. Situace ohrožení dítěte přitom musí trvat po takovou dobu nebo nabývat takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje vývoj dítěte anebo je nebo může být příčinou nepříznivého vývoje dítěte (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které sice výše uvedeným nebyly oznámeny, avšak které jsou svou povahou velmi závažné a nasvědčují tomu, že dítě se nachází v nepříznivé sociální situaci, jelikož jeho přirozené prostředí nedokáže dostatečným způsobem naplňovat své funkce při zajišťování přiměřené ochrany příznivého vývoje dítěte.
- OSPOD vstupuje do řešení těch případů agresivního chování dítěte ve škole, v nichž jsou tyto projevy pouze sekundárním důsledkem nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny a v nichž je třeba dítěti a jeho rodině zprostředkovat a zajistit odpovídající pomoc a podporu prostřednictvím nástrojů sociální práce. Základními nástroji práce OSPOD je vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a individuální plánování koordinované intervence.
- Dalším významným nástrojem OSPOD pro řešení nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny jsou případové konference, tj. případová setkání těch osob, které mohou dítěti a jeho rodině poskytnout odpovídající pomoc a podporu, které staví dítě a jeho rodinu do centra řešení jejich situace a které vychází z principu partnerství a spolupráce, jakož i z principu důvěrnosti, diskrétnosti a bezpečného prostoru pro vzájemné sdílení informací. Případová konference je nástrojem případové práce (tzv. case managementu), což determinuje pravidla, která je třeba v jejím rámci respektovat. Vymezení okruhu zúčastněných osob je

plně v kompetenci sociálního pracovníka, který bude vycházet z předmětu případové konference. Zástupce školy může být na případovou konferenci přizván, pokud on sám jako 12 fyzická osoba, s ohledem na význam, který zastává ve vztahové síti dítěte, či škola jako instituce mohou s ohledem na konkrétní okolnosti případu přispět k řešení situace dítěte a jeho rodiny. Pokud je zástupce školy na konferenci účasten, pak je ze zákona vázán zachováním mlčenlivosti (dle § 57 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí). Informace, které se na konferenci dozví, jím nesmí být nikam přeneseny, ani do prostoru školy. Pokud jedním z výstupů případové konference bude přijetí konkrétního opatřeního za účelem úpravy podmínek ve školním prostředí, je třeba postupovat v souladu se školským zákonem. Není přitom nezbytné na půdě školy sdělovat, že konkrétní opatření je přijímáno jako jeden z výstupů případové konference, a to z důvodu ochrany dítěte před případnou stigmatizací. Je třeba zdůraznit, že nástroj případových konferencí není výlučným nástrojem OSPOD při poskytování sociálně-právní ochrany dětí, ale může být využit i školou bez nutnosti účasti OSPOD jako nástroj případové práce při řešení situace ve třídě či škole, v níž je třeba uskutečnit setkání více osob a koordinovat jejich další postupy.

- Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, v ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení Policie ČR. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na vyrozumění do jednoho měsíce od podání oznámení. Oznámení může podat také zákonný zástupce dítěte.

Spolupráce s odborníky

Nenech to být (NNTB)

<https://www.nntb.cz/>

“Nenech to být” je internetový systém a mobilní aplikace bojující proti šikaně a vylučování z kolektivu na školách po celé ČR. S podporou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy přinášíme efektivní způsob odhalování těchto problémů ještě v jejich zárodku. To vše za spolupráce s Pedagogicko-psychologickou poradnou Brno a Linkou bezpečí, která aktuálně řeší veškerou administraci, schvalování škol, technickou podporu a obecnou komunikaci.

ZŠ Ostopovice je v tomto internetovém systému registrovaná. Škola informuje rodiče o možnosti využít tento systém prostřednictvím odkazu <https://nntb.cz/s/honyp> na školním webu. Žáci jsou informováni třídními učiteli přímo ve výuce a na nástěnce ve škole. Mohou si také stáhnout aplikaci do svých mobilních telefonů.

Doporučený postup řešení pro školu „Nenech to být“ (NNTB)

Upozornění na rizikové chování vůči spolužákovi přijde na adresu určeného člena školního poradenského pracoviště (ŠPP).

Ten projedná na schůzce celého ŠPP v nejbližším termínu a bude stanoveno opatření k dalšímu postupu. Doporučujeme zanést do evidence ŠPP.

Možné kroky postupu řešení:

- Je třeba vždy informovat vedení školy.
- Doporučujeme cílené citlivé zmapování situace v odpovídající třídě. Podílí se školní metodik prevence, případně školní psycholog, třídní učitel. Lze získat informace i od jiných pedagogů, kteří ve třídě učí, zda nezaznamenali signály k potvrzení upozornění.
- Je vhodné provést zmapování vztahů v třídním kolektivu, a jejich vyhodnocení. Na základě tohoto vyhodnocení navrhujeme znovu zpracovat doporučení dalšího postupu práce s třídním kolektivem, případně s potvrzeným agresorem a obětí a jejich zákonnými zástupci.
- ŠPP postupuje dle školou zpracovaného krizového plánu pro řešení šikany a preventivního programu školy k šikanování.
- Škola má možnost využít vnější metodické či odborné podpory pro nastavení řešení ze strany metodika prevence příslušné PPP, příp. dalších odborných institucí, které se prevencí šikany zabývají.
- Ve spolupráci se školským poradenským zařízením lze nastavit účinná podpůrná opatření (viz samostatný dokument).

Tento projekt je zaměřený na rizika sociálních sítí a bezpečnosti v kyberprostoru. Podílí se na něm kurátoři pro mládež OSPOD a manažer prevence kriminality.

Poskytuje preventivní přednášky pro žáky 4. – 9. ročníku a také přednášky pro rodiče žáků.

ZŠ Ostopovice zajišťuje preventivní přednášku pro žáky 5. ročníku. Na této přednášce žáci reflektují shlédnutá videa. Dozvídají se o prevenci, pomoci a trestné činnosti spojené s kyberšikanou. Pod vedením odborníků pracují s facebookovým profilem. Na nástěnce v ZŠ visí naučné plakáty k tomuto projektu.

ZŠ Ostopovice zve odborníky z tohoto projektu na preventivní přednášku pro rodiče žáků. Přednáška se zaměřuje na sociální sítě a aplikace, jejich dostupnost pro žáky. Dále na základní bezpečnost při používání mobilního telefonu. Seznamuje rodiče s nástroji rodičovské kontroly. Snaží se odpovědět na otázky: Jak své děti chránit? Co nedělat? Kde hledat pomoc?

Podané ruce

Centrum prevence v Brně, které realizuje programy všeobecné, selektivní a indikované primární prevence. Spolupracuje se školami v Jihomoravském kraji.

Škola organizuje ve spolupráci se společností Podané ruce program Šikana, zaměřený na její prevenci. Program je určený pro kolektivy, kde se nevyskytly zárodky šikany. Prostřednictvím prožitku se žáci učí rozpoznávat jednotlivé fáze šikany, motivy agresorů, a jak se těmto projevům bránit. Program je určen žákům 4. ročníku.

V případě výskytu závažnějších projevů šikany ve třídě využívá škola nabídku programu selektivní primární prevence, který se zaměřuje nejprve na diagnostiku třídy a poté na řešení konkrétních problémů.

Kontakty na další odborníky v problematice šikany a kyberšikany

Portál E-Bezpečí, online poradna projektu E-Bezpečí, www.e-bezpeci.cz

Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz

Společenství proti šikaně, www.sikana.org

Internet poradna, www.internetporadna.cz

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz

Veřejný ochránce práv, www.ochrance.cz.

Amnesty International ČR, www.amnesty.cz

E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz